

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
ЧАСТИНА I	
ВСТУП ДО МЕТОДИКИ ВИРІШЕННЯ ЮРИДИЧНИХ ЗАДАЧ (КАЗУСІВ)	9
1. МЕТОД ВИРІШЕННЯ КАЗУСІВ У ЮРИДИЧНІЙ ОСВІТІ (Б. ШЛОЄР)	9
а) метод вирішення казусів: опис	11
б) метод вирішення казусів як педагогічний інструмент у юридичній освіті	13
в) метод вирішення казусів в інтернаціоналізованій юридичній освіті	16
г) значення методу вирішення казусів для законодавства	18
2. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ ВИМІР ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ (Б. ШЛОЄР)	19
а) юристи та правова держава	19
б) конституційно-правові вимоги до юридичної роботи	20
в) узаконення (легітимація) через обґрунтування	21
3. ПРОБЛЕМА ЗВ'ЯЗКУ З ПРАКТИКОЮ У ЮРИДИЧНІЙ ОСВІТІ (Б. ШЛОЄР)	22
а) що означає «практика» у навчанні?	22
б) практична освіта шляхом юридичного стажування (референдаріату), у професійних училищах (академіях) тощо	23
4. КОРОТКА ІСТОРІЯ МЕТОДУ ВИРІШЕННЯ КАЗУСІВ (НІМЕЧЧИНА) (Б. ШЛОЄР)	25
ЧАСТИНА II	
ОКРЕМІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ ВИРІШЕННЯ ЮРИДИЧНИХ ЗАДАЧ (КАЗУСІВ)	29
1. ТЕХНІЧНІ ВИМОГИ (Б. ШЛОЄР)	29
а) збірник законів для студентів	29
б) підручники та коментарі, у яких висвітлюються конкретні норми та терміни	31

2. ПЕДАГОГІЧНІ ВИМОГИ (Б. ШЛОЄР)	34
а) робота із законом на занятті	34
б) форми заняття для навчання із застосуванням методу вирішення казусів	35
в) поняття норми права, її складові частини: «елементи юридичного складу норми» та «юридичний наслідок»	37
3. РОЗРОБКА УМОВИ ЗАДАЧІ (Б. ШЛОЄР)	41
а) зв'язок умови задачі із заняттям	41
б) задачі з міжгалузевих питань	41
в) самостійно розроблена задача	42
г) справжня справа із засобів масової інформації	43
ґ) задача, заснована на судовому рішенні	44
д) педагогічні інструменти при складанні задачі	47
е) помилки при складанні задачі	48
4. СХЕМА ВИРІШЕННЯ СПРАВИ (І. ЛУКАЧ, В. ПОЄДИНОК)	52
а) призначення і функції схеми вирішення справи	52
б) загальні вимоги до схеми вирішення	53
в) приклад: справа з поліцейського права	54
5. ЕКСПЕРТНИЙ СТИЛЬ ТА СУДОВИЙ СТИЛЬ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА (В. ПОЄДИНОК)	64
а) сутність і функції стилю вирішення справ	64
б) експертний стиль: «Якщо – тоді»	68
в) судовий стиль: «Це так, тому що»	73
6. РОБОЧІ КРОКИ ДЛЯ НАДАННЯ ЕКСПЕРТНОГО ВИСНОВКУ (В. ПОЄДИНОК)	77
а) постановка питання	77
б) визначення нормативних умов настання наслідку	84
в) субсумція	85
г) результат	89
7. ОСОБЛИВОСТІ ВИРІШЕННЯ ЗАДАЧ З ОКРЕМИХ ГАЛУЗЕЙ ПРАВА (В. ПОЄДИНОК)	91
а) особливості вирішення задач з цивільного права	91
б) особливості вирішення задач з кримінального права	94

в) особливості вирішення задач з публічного (конституційного та адміністративного) права	97
8. ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА (О. КОСІЛОВА)	100
а) поняття та мета тлумачення норм права	100
в) рішення, що приймаються на розсуд (невизначені правові поняття)	119
9. ОЦІНЮВАННЯ ВИРІШЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ЗАДАЧІ (КАЗУСУ) (І. ЛУКАЧ)	121
а) мета оцінювання	121
б) системний підхід в оцінці вирішення задач	123
в) позначки для коригування	125
г) альтернативне вирішення	126
10. ОРГАНІЗАЦІЯ ІСПИТУ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ МЕТОДУ ВИРІШЕННЯ ЮРИДИЧНИХ ЗАДАЧ (КАЗУСІВ) (Б. ШЛОЄР)	127
ПРЕДМЕТНИЙ ТА ІМЕННИЙ ПОКАЗНИК	151

ПЕРЕДМОВА

Реформування юридичної освіти в Україні розглядають як необхідну складову утвердження верховенства права в усіх галузях і сферах суспільного життя. Це цілком справедливо, адже випускники закладів вищої освіти юридичного профілю (правничих шкіл) стають суддями, прокурорами, адвокатами, обіймають посади державної службі тощо, тобто, безпосередньо формують профіль України як правової держави.

Проблемою, яка потребує вирішення в результаті реформи, є невідповідність змісту юридичної освіти і якості підготовки в правничих школах сучасним вимогам ринку праці та викликам, що стоять перед сучасним демократичним суспільством, глобальним тенденціям розвитку та завданням професійної діяльності правників у різних сферах діяльності (проект Концепції розвитку юридичної освіти, Міністерство освіти і науки України, 2019).

Юридична (правнича) професія – це професія, що передбачає діяльність із застосування права. Відповідно, ключову роль у юридичній освіті повинні відігравати методики, максимально спрямовані на розвиток у здобувачів цієї освіти навичок практичного правозастосування. У процесі навчання студентам необхідно опанувати універсальний інструментарій, за допомогою якого на практиці можна буде вирішити будь-який правовий спір. Зокрема, й на основі невідомого раніше законодавства (це актуально для нашої держави, де законодавство розвивається стрімко і переважно екстенсивним шляхом). Очевидно, що традиційний для України абстрактно-описовий спосіб викладання права не дає студентам змоги підготуватися до практичної юридичної діяльності.

Величезну допомогу в цьому плані може надати досвід Німеччини, де упродовж багатьох десятиліть відшліфовувалася методика вирішення юридичних задач (казусів). Ця методика лежить в основі як поточного навчання студентів-правників, так

і Першого та Другого державних іспитів, складання яких є умовою допуску до правничої професії. Крім німецькомовних країн, методика вирішення казусів активно практикується також в інших країнах.

Німецька методика вирішення казусів в Україні відома. Так, у 2014 р. юридичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка за фінансування та активної підтримки Федерального міністерства освіти і наукових досліджень Федеративної Республіки Німеччина організував міжнародну наукову конференцію «Європеїзація української юридичної освіти: німецько-український досвід/Німецько-український правознавчий діалог», за результатами якої видано Білу книгу з реформування української юридичної освіти¹. У 2015 р. в Університеті Геттінгена було проведено українсько-німецький семінар, де тривала дискусія щодо процесу рецепції українськими факультетами Білої книги, а також стосовно перших успіхів та перешкод в освітній реформі. Відбулися й численні інші заходи (школи, семінари, воркшопи) за участю німецьких та українських колег, які засвідчили значний інтерес вітчизняної викладацької спільноти до німецького досвіду викладання права. У 2016 р. у світ вийшло 2-е видання навчального посібника Райнголда Циппелюса «Методика правозастосування»². У 2019 р. побачив світ навчальний посібник «Німецька методика права», співавторами якого виступили професор юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка Р.С. Мельник та колеги з Дюссельдорфського університету імені Генріха Гейне³.

Пропонований вашій увазі навчальний посібник, безумовно, спирається на більш ранні видання з відповідної проблематики,

¹ Біла книга з реформування української юридичної освіти (за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції «Європеїзація української юридичної освіти: німецько-український досвід» (м. Київ, 21 і 22 листопада 2014 р.) / упоряд.: Р. Мельник, О. Шаблій, Б. Шлоер. Київ: Корпорація «Науковий парк Київський університет імені Тараса Шевченка»; Панов, 2015. 355 с.

² Циппелюс Р. Методика правозастосування. Київ: Юстиніан, 2016. 191 с.

³ Німецька методика права: навч. посіб. / Соколов Е., Роснер С., Мельник Р. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 134 с.